

"EDINOST"
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrtek in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za 12 mesecev . . . 1.50, za 6 mesecev . . . 0.80, za 3 mesece . . . 0.40, za pol leta . . . 0.20, za vsa leta . . . 1.00. Na naročbe brez priložne naročilne se ne jemlje ozir. Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 20 nč., v Gorici po 25 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 20 nč., v Gorici 25 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifi v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtnice in javnoznanje, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglašje sprejema uredništvo ulica Caserma 13. Odprte reklamacije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"V edinosti je moč!"

Za volilno preosnovo.

Brzjav nam je priobčil včeraj s Dunaja nastopno vest:

Danes je bilo v Sofijski dvorani veliko zborovanje delavcev. Zbor se je izrekel za obde volilno pravo in eventualno za obde štrajk. Po zborovanju so hoteli delavci preko Ringa do državnozborske palače, toda medpotoma so jih raspršili redarji, posluživši se pri tem svojega orožja. Nekoliko delavcev je ranjenih, a tudi jednega redarja zadelo je bodalec razsvetlega delavca. Zaprli so več oseb.

Tako včerajšnja brzjavka z Dunaja. Nič posebnega ni v tej vesti: poroča nam o dogodku, kakoršni so še v navadi po vseh vedih mestih Avstrije. Nič, čisto nič — redarji so storili svojo dolžnost, pa mirna Bosna!

Je-li pa res tako, je-li res smejo naši državniki, v zavesti svoje moči in oblasti, ponosno prezirati take pojave delavskega stanu? Državnik, ki bi se udal takemu optimizmu, je slab državnik, kajti ne umeje znamenja časa in duha sedanje dobe. Tolpa delavcev, ki je predvčerajšnjem, kriče po svetopisnem Dunajskem Ringu, zahtevala obde volilno pravo, kaj mora ona proti velikemu, močnemu in točno delujočemu aparatu, ki je vajden na razpolago mogočnim modernim državi? Onemogla je.

In vendar, vendar menimo, da bi bil to neodpušljiv greh, ki se vtegne maščevati na grozen način, ako bi si hoteli državniki naši trdovratno mašiti svoja ušesa in svoje oči, da ne vidijo in ne slišijo srčnih udarcev sedanje dobe.

Fisična moč velikih mas je danes šibka in onemogla nasproti veliki sili države, toda pozabiti ne smemo, da razsoden in vošč kritik nikdar ne ocenjuje lepe osebe perčeve, ampak njega glas: perčeva oseba nam je lahko simpatična, toda le pasem je tista, ki nas ogrova in vnema naša srca. Ali nas razumete? Ne, fizične sile razsvetlih mas so ni treba bati našim državnikom, ali gorje njim in vseh človeški družbi, ako bi hoteli prezirati idejo, zvenedo iz upitja razgrajajočih delavcev.

Zgodovina nam pripoveduje, kako se je srutila mogočna rimska država in kako je sramotno pal mogočni in veliki Napoleon valje vsem svojim armadam, svojim štopovom in legiji svojih bodal, kar nam kaže, da je vsaka fizična moč premagljiva na svetu. Ali istotako nam priča zgodovina, da imamo moralne sile, ki so nepremagljive: idej ni mogoče dušiti. Zastopnikom in širiteljem ideje je pač lahko priti do živega, nikdar pa ideji sami. Živ dokaz za to našo trditve je neusahljiva moč narodne ideje in to isto velja za idejo socialnih reform.

PODLISTEK.

Jurij Grabrijan.

Spisal Julij pl. Kleinmayr.

Hribar, zabujen po Grabrijanu, bil je dober skladatelj in marsikateri napov se je prav vkoreninil med narodom. V dokaz temu pismo znanega večaka na glasbenem polju, očeta Angelika Hribarja z dne 3. avgusta 1892, ki se glasi: . . . "Skladob bratovih ne mislim in ne morem vporabiti, kajti tisk sekirje je neizrečeno drag, abonentov pa navadno le malo. Med glavnimi skladbami je: "Materin blagoslov", spel Anton vitez Klotič-Sabladoski, in "Prepir o ženitvi", igrokraz ranjega dekana Grabrijana. Svetna glasba Antonova je izvrstna a la Richard Wagner, a cerkevna ne zadostuje in se ne strinja z določili cerkve, izvzemši velike slovenske in latinske mase, katero je delal Tone 18 let in je v resnici velikansko mojsterako delo. Ne da bi hvalil brata, ker je bil moj brat,

nastopivši v noveji dobi z vso svojo elementarno silo.

Socialno vprašanje trka na naša vrata in slepec je oni, ki meni, da se je že od križal tega vprašanja, ako je jednostavno zasukal ključ v ključavnici. Tak slepec utegne doživeti danes ali jutri, da mu sila tega vprašanja, zlomivši vse zapahne in ključavnice, udere in polomi vrata.

To naj si zapomnijo naši državniki in naši parlamentarci. Ideja socialnih reform se je že tako globoko ukoreninila v širše mase, da more le politički masakr, ali pa sam va-se saljubljen nasilnik zaničljivo prezirati pojave te ideje.

Jeden glavnih pojavov socialnega gibanja sedanjega je zahteva po volilni preosnovi, oziroma po uvedanju obdega volilnega prava. In ali je to zahtevanje res tako drno in pogibeljno, kakor bi hoteli trditi poznani boati possidentes — privilegovane stranke? Ne, gotovo ne!

Hvalimo Boga, da se delavci zbirajo pred vratmi parlamenta, zahtevajo, da se tudi njim odpro vrata. Hvalimo Boga, pravimo, kajti hrepenenje delavcev, da se tudi njim dovoli vetop v političko in parlamentarno areno, je in mora biti le v veliko tolažbo vsakemu pravemu prijatelju miru in javnega reda: trkanje delavcev na vrata parlamenta ssastrati moramo kot dokaz, da se v velika večina delavskega stanu hoče postaviti na potem boriti za svoje koristi ter da te večine še niso okužili grozni in gnusni nauki anarhizma, to je onega izrodka, ki bi hotel "preosnoviti" človeško družbo z bodalom v roki in prolivanjem krvi. Reka socialnega gibanja se danes vije še v zdravi struji, glejte le, da uravnate to strujo na korist splošno človeške družbe! Danes je še v oblasti naših državnikov, da morejo dati socialnemu gibanju tako smér, kakoršni si le moramo želeli, in Bog ne daj, da bi zamudili to priliko. Odprite torej vrata onim milijonom, ki niso uživali dosedaj nikakih političnih pravic, dasi morajo doprinesati tudi oni velikanske žrtve v prid vsej človeški družbi in v korist države! Ako jih dobrohotnim in pravičnim postopanjem priklenete na ostalo človeško družbo, ostanejo naši, ako pa jih odčlenete od sebe v neopravičeni domisljivosti, prezirajoči znamenja in potrebe sedanje dobe, potem napravite iz njih neizprosno sovražnike. Ako vzamete delavca v svojo aredo, trdil se bo da s vami vaporedno za obde blagor; ako pa mu nepremišljenim postopanjem ucepote in utrdite misel, da pri vas zastoj ideje — pravice, tedaj ne more priti drugače, nego da pade v naročje oni pošasti, kateri pravimo anarhizem, a pred to pošastjo bi moral trepetati ves svet, ako se jej pridružijo legije delavcev.

rečem vam le toliko: Bil je večak v glasbi, glasbeni mojster prve vrste; zlasti na orglje je izvrstno igral. . . ."

Tacega glasbenika smo torej imeli med nami in v to dobroto zahvaliti se imamo Grabrijanu V zapuščini Tonetovi, katerega je štel spisatelj med prve svoje prijatelje, našle se je mimo mnogo muzikalij, nekaj že znanih, nekaj še neznanih in večinom po tisku še ne priobčenih, tudi lepa kopica prijateljskih listov. Izmed slednjih bi tu nekatere onih priobčili, ki kažejo ozko svez med Grabrijanom in Hribarjem in so ob jednem dokaz vspešne delavnosti obeh na umetniškem polju ter so oziroma na razmere vipavskih in goriških Slovencev marsikake zanimivosti.

V Vipavi, 4. svečana 1865.

Vase vabilo, da pristopimo "pevski zvezi", je gospoda dekana in mene zelo razveselilo. Nasmnili pa nam niste podloge, na kateri mislite sedati "zvezo". Mimo tega veste, da pevec malokje v obilnosti plava in velikokrat

Delavec-parlamentarec ne poslane nikdar nevaren, delavec-hujkaš izven parlamenta pa — anarhist.

Zlasti se varajo oni, ki menijo, da je socialno gibanje nevarno avtoriteti Cerkev in verskemu čustvovanju. Ravno narobe je res! Pošteno socialno gibanje — pošteno! pravimo — je povsem sorodno demokratiškemu duhu naše Cerkev. V cerkvi in pred Bogom smo vsi jednaki, zakaj ne bi bili tudi v javnem življenju? Za to svojo trditve si pač ne moremo želeli boljšega dokaza, nego so najnovejši dogodki v Belgiji. Tam so po dolgotrajnih bojih razširili volilno pravico po pluralnem sistemu. In kaj smo videli? Videli smo, da je katoliška stranka izišla iz volilnega boja kot si-jajna zmagovalka, da so se okrepili tudi socialisti; one liberalne doktrinarje pa, ki so za las podobni našim židovskim liberalcem, je nevolja naroda kar pomela razporišče: liberalizem v Belgiji je zadobil smrtni udarec!

To je grozen moment tudi našim liberalcem in kdo bi jim zameril, ako se bodo v bodoče vpirali s podvojeno silo vsakemu izdatnemu razširjenju volilnega prava? Upi-rali se bodo, ker jim gre za ekzistencijo.

Ali do drugih strank se obračamo danes z resnim vprašanjem: ali hočejo res na kant dostojno nemškemu liberalizmu na ljubo obtežiti svojo vest so strašno zamudo, da jim bodo očitali naši zunamci: glejte jih slepece, ki niso razumeli znamenja časa in duha svoje dobe! Dajte, rešite pereče vprašanje volilne preosnove; ne zatolajte tega vprašanja s praznimi izgovori, kajti bolje za vas, da odprete sami vrata delavcem, nego da si ista odpro danes ali jutri proti vaši volji. Tolpa delavcev je pač mogoče zadržati na poti do državnozborske palače, ali ideja socialne reforme in z isto spojene volilne reforme, je nepremagljiva, kakor je sploh nepremagljiva vsaka vzvišena in plemenita ideja.

Tolpa razgretih delavcev izvestno ne odpre vrat do našega parlamenta, a odpre jih gotovo danes ali jutri — ideja.

Politiške vesti.

Posvetovanja o volilni reformi so se v imenu koaliranih strank udeležili poslanci dr. Russ, vitez Zaleski, grof Hohenwart in grof Fr. Coronini. Posvetovanje so je vršilo v predsedništvu ministerkega sveta in je trajalo nad 3 uri. "N. Fr. Presse" opaža malodušno, da jej sicer ni ničesar pozitivnega znano o vseh posvetovanjih, čula pa je vendar govorico, da bode trebalo še marsikaterga dolgega

ne more, kar bi sicer rad. Blagovolite toraj naznaniti, kako mislite to "vez" snovati. Praktičnih svetov vam ne dajemo, ker ne poznamo vaših razmer, danes pa vendar svetujemo mesto poslovenjenega "Ängerbund" drugo ime, n. pr. "Slavec", "Škerjanček", kakor drugej "Triglav", "Sokol". V imenu vipavskih pevcev: Anton Hribar.

Te besede so postale meso leta 1874. in ustanovilo se je društvo "Slavec", kateremu duša je bil Hribar in koncert v goriškem gledališču, nastop tega društva v Komnu in Nabrežini, to so bili živi dokazi, koliko je mogoče storiti pod vodstvom večakega, energičnega in požrtvovalnega moža.

Iz Vipave, 16. oktobra 1868.

Dragi Hribar!

Dramatično društvo v Ljubljani mi žuga, naj mu razupite šaloigre poslati ne kratim. Temu zahtevanju nisem proti, kakor sami veste, posebno pa, ker imam priložnost nepremišljene razglase popraviti. Do sedaj ven-

posvetovanja, predno se iz razgovora o temeljnih načelih izide konkretni zakonik načrt. — Zmisel tega zavijanja besedij v glavnem glasilu koalicije je pač le ta: utegnute še dolgo čakati na to svojo volilno preosnovo! Sicer pa nas ta nemško-liberalni orakel ni osupnil prav čisto nič, kajti povedal je, kar smo videli že davno: da hočejo gospoda koaliranci zategniti vso zadevo — dolgimi posvetovanji.

Poslanec Peitler, ki je bil nedavno izvoljen na Koroskem s pripomočjo slovenskih glasov, je pristopil Hohenwartovemu klubu. Čemo videti, koliko zaslonbe najdejo pri tem gospodu slovenski koaliranci glede na naše narodne zahteve!

Važne vesti iz poljskega kluba. V seji poljskega kluba z dne 18. t. m., izročil je posl. Kopyčinski predsedniku pisan predlog, s katerim pozivlja predsedništvo poljskega kluba, povprašati pri klubu nemške levice, da-li je res, da hoče ista glasovati proti slovensko-nemškemu gimnaziju v Celju. Ako je res tako, stopi naj predsedništvo poljskega kluba v dogovor s Hohenwartovim klubom, da zagotovi tako večino za celjski gimnazij. — Konečno je predlagal isti poslanec, da se izreče zahvala ministroma Madejskemu in Plenerju na tem, da sta postavila v proračun svoto za gimnazijo v Celju.

Srbskemu kralju Aleksandru je podelil nemški cesar red črnega orla.

Bolezni ruskega carja. Izginila je menda zadnja iskrice nade; bolezen se je obrnila tako na zlo, da bolnega carja niti ne odpeljejo več na otok Krk. Ves politički svet je kakor omamljen pod vtisom te grozne vesti. Božja Previdnost je naklonila ruskomu narodu hud udarec, dal Bog, da ga prenese brez škoda za svojo bodočnost in za splošni evropski mir. V tolažbo pa mora biti ruskomu narodu v teh trenutkih, da se ves svet klanja pred plemenitostjo mišljenja njegovega velikega umirajočega carja!

Vojna med Kitajcem in Japonsko. Danes nimamo zabeležiti nikakih važnejših poročil. Mogoče, da se zmagonosni Japonci pripravljajo na veliko čino.

Različne vesti.

Izredni občni zbor društva "Edinost" bode jutri ob 10. uri predpoludne v telovadnici "Tržaškega Sokola" na voglu via Farneto in via Amalia. Na dnevnem redu so resolucije in predlogi, ki so bili predloženi že običnemu zboru. Pozivljamo torej še enkrat vse mestne in okoličanske rodoljube, da se udeležijo tega shoda.

Tržaške rodoljube, ki se sanimajo za slovensko ljudsko šolstvo v našem mestu,

dar še ne vem, če vam je volja vaše dotično pevske delo priložiti. Vaš zadnji dopis mi o tem nič ne omenja; samo nekaj nevolje ste kazali, da vam razglajenje mojega imena očitam. Da, naravnost niste krivi! Tudi Kojančič Vas izgovarja. V današnjih časih pa je čudno slišati, da jeden dekan nima družega dela, nego "komedije" pisariti . . . I. Grabrijan.

Vipava, 7. februarja 1870.

Čestiti Hribar!

. . . "Za Mozarta Vas ne bom imel in povzdignil in voljave Vaših izdelkov presojevati nisem dovolj zmožen; toliko le povem, da sem bral, koliko zaničevalcev je Mozart imel v svojem življenju in Mozart je vendar zdaj Mozart in še dolgo ostane. Da bi se Vi pri Vaši strogi pevskladni gramatiki ali syntaxi na tekoče okuse glasbe bolje ozirali, znalo bi še bolj ustrezno biti . . . I. Grabrijan."

(Dalje prih.)

Lastnik politično društvo „Edinost“ — Izdavatelj in odgovorni urednik : Julij Mikota. — Tiske Tiskarna Dolenc v Trstu